

SỰ THỜ Ơ VÀ VÔ CẢM TRONG XÃ HỘI VIỆT NAM HIỆN ĐẠI: THỰC TRẠNG, NGUYÊN NHÂN VÀ GIẢI PHÁP

Đỗ Thị Ngọc Bích Tuyên Em, Bùi Trí Trung*
Trường Đại học Bình Dương

Tóm tắt:

Bài viết phân tích hiện tượng thờ ơ và vô cảm trong xã hội Việt Nam hiện đại dưới góc nhìn liên ngành giữa xã hội học, tâm lý học và truyền thông số. Trên cơ sở hệ thống hóa các khái niệm và vận dụng các lý thuyết như Anomie và hiệu ứng người ngoài cuộc, nghiên cứu làm rõ cơ chế hình thành và lan rộng của hành vi vô cảm trong bối cảnh đô thị hóa và phát triển công nghệ. Đồng thời, bài viết chỉ ra thực trạng đáng báo động của sự suy giảm lòng trắc ẩn, đặc biệt trong giới trẻ và môi trường mạng xã hội. Từ đó, nghiên cứu phân tích các nguyên nhân cốt lõi như lối sống thực dụng, áp lực cạnh tranh và sự quá tải thông tin tiêu cực. Trên cơ sở đó, bài viết đề xuất một số giải pháp đồng bộ về giáo dục, truyền thông và hoàn thiện khung pháp lý nhằm góp phần phục hồi các giá trị nhân văn và tăng cường trách nhiệm xã hội.

Từ khóa: Thờ ơ; Vô cảm; Lòng trắc ẩn; Hiệu ứng người ngoài cuộc; Truyền thông số; Giá trị nhân văn.

DOI:

Indifference and Emotional Apathy in Modern Vietnamese Society: Current Situation, Causes and Solutions

Abstract:

This paper examines the phenomenon of indifference and apathy in contemporary Vietnamese society from an interdisciplinary perspective integrating sociology, psychology, and digital media studies. By systematizing key concepts and applying theories such as Anomie and the Bystander Effect, the study clarifies the mechanisms underlying the emergence and spread of apathetic behavior in the context of urbanization and technological development. It also highlights the alarming decline of compassion, particularly among youth and within social media environments. The paper further analyzes core causes, including utilitarian lifestyles, competitive pressures, and the overload of negative information. Based on these findings, it proposes comprehensive solutions in education, media, and legal frameworks to help restore humanistic values and strengthen social responsibility.

Keywords: Indifference; Apathy; Compassion; Bystander effect; Digital media; Humanistic values.

1. Đặt vấn đề

Hiện nay, xã hội ngày càng phát triển mạnh mẽ nhờ sự tiến bộ của khoa học công nghệ và nền kinh tế thị trường. Đời sống vật chất của con người cũng được cải thiện đáng kể. Tuy nhiên, bên cạnh những mặt tích cực, xã hội hiện đại cũng đang xuất hiện nhiều vấn đề đáng lo ngại, trong đó có tình trạng thờ ơ và vô cảm giữa con người với nhau.

Trong cuộc sống hằng ngày, không khó để bắt gặp những trường hợp mọi người đứng dưng trước tai nạn giao thông, bạo lực học đường hay những lời cầu cứu trên mạng xã hội. Đặc biệt, dưới tác động của mạng xã hội và lối sống thực dụng, một bộ phận giới trẻ ngày càng ít quan tâm đến những người xung quanh và chỉ chú trọng lợi ích cá nhân. Điều này ảnh hưởng tiêu cực đến các giá trị đạo đức và tinh thần đoàn kết trong cộng đồng. Xuất phát từ thực tế đó, bài viết tập trung tìm hiểu hiện tượng thờ ơ

và vô cảm trong xã hội hiện đại nhằm làm rõ nguyên nhân, thực trạng và đề xuất một số giải pháp để hạn chế tình trạng này.

2. Mục đích và phương pháp nghiên cứu

2.1. Mục đích nghiên cứu

Bài viết nhằm tìm hiểu bản chất của hiện tượng thờ ơ và vô cảm trong xã hội hiện nay, đồng thời phân tích các nguyên nhân và đề xuất giải pháp nhằm góp phần giảm bớt tình trạng này.

2.2. Phương pháp nghiên cứu

Bài viết sử dụng phương pháp phân tích và tổng hợp tài liệu từ sách, báo và các bài nghiên cứu liên quan đến chủ đề thờ ơ và vô cảm. Ngoài ra, bài viết còn sử dụng phương pháp quan sát thực tế và kết hợp kiến thức của xã hội học, tâm lý học để làm rõ vấn đề nghiên cứu.

3. Nội dung nghiên cứu

3.1. Cơ sở lý luận về hiện tượng thờ ơ và vô cảm

3.1.1. Khái niệm thờ ơ và vô cảm

Trong đời sống hiện nay, hiện tượng thờ ơ và vô cảm đang xuất hiện ngày càng nhiều và trở thành vấn đề đáng lo ngại trong xã hội. “Thờ ơ” có thể hiểu là thái độ không quan tâm hoặc không muốn can thiệp vào những vấn đề xảy ra xung quanh nếu điều đó không liên quan trực tiếp đến lợi ích của bản thân. Người có thái độ thờ ơ thường chọn cách im lặng, né tránh hoặc xem những chuyện xảy ra với người khác là “không liên quan đến mình”.

Trong khi đó, “vô cảm” là trạng thái con người trở nên lạnh nhạt, thiếu sự

đồng cảm trước nỗi đau, khó khăn hoặc mất mát của người khác. Nếu thờ ơ chỉ dừng lại ở sự dừng dưng thì vô cảm còn phản ánh sự suy giảm về tình cảm, đạo đức và tinh thần trách nhiệm với cộng đồng.

Hiện tượng vô cảm ngày càng phổ biến sẽ gây ra nhiều hậu quả tiêu cực cho xã hội. Khi con người không còn biết quan tâm và giúp đỡ nhau thì các mối quan hệ xã hội sẽ trở nên xa cách, thiếu sự gắn kết và tình người. Điều này cũng làm cho những giá trị tốt đẹp như lòng nhân ái, sự sẻ chia và tinh thần tương thân tương ái dần bị mai một.

3.1.2. Góc nhìn xã hội học và tâm lý học

Theo Durkheim (1951), khi xã hội thay đổi quá nhanh, các chuẩn mực đạo đức và giá trị truyền thống dễ bị phá vỡ. Trong khi đó, những chuẩn mực mới lại chưa được hình thành đầy đủ, khiến nhiều người cảm thấy mất phương hướng trong cuộc sống. Đây là nguyên nhân làm cho con người dễ sống ích kỷ hơn và ít quan tâm đến cộng đồng.

Ngoài ra, Mead cũng cho rằng con người chỉ có thể phát triển tốt khi biết gắn kết với xã hội và nhận thức được trách nhiệm của mình với người khác. Tuy nhiên, trong xã hội hiện đại, nhiều người quá tập trung vào lợi ích cá nhân, thành tích và vật chất nên các mối quan hệ giữa con người với nhau dần trở nên thực dụng hơn. Nhiều người chỉ quan tâm đến bản thân mà quên mất việc chia sẻ và giúp đỡ người khác.

Bên cạnh đó, Darley và Latané (1968) đã đưa ra khái niệm “hiệu ứng người ngoài cuộc”. Theo đó, khi có quá

nhiều người cùng chứng kiến một sự việc thì mỗi người thường nghĩ rằng sẽ có người khác giúp đỡ nên bản thân không cần hành động. Điều này giải thích vì sao trong nhiều vụ bạo lực học đường hoặc tai nạn giao thông, có nhiều người đứng xem nhưng rất ít người thật sự can thiệp giúp đỡ nạn nhân.

3.2. Thực trạng và nguyên nhân của sự thờ ơ, vô cảm hiện nay

3.2.1. Thực trạng sự vô cảm trong xã hội hiện đại

Căn bệnh vô cảm hiện nay không còn là những hiện tượng đơn lẻ, bộc phát mà đã phát triển thành một "hội chứng" mang tính hệ thống. Nó len lỏi vào mọi ngóc ngách của đời sống, tàn phá các ranh giới đạo đức và bộc lộ mức độ nghiêm trọng qua năm môi trường cốt lõi sau:

Sự bàng quan tàn nhẫn trong môi trường học đường

Môi trường giáo dục, nơi vốn được xem là cái nôi nuôi dưỡng nhân cách, lại đang chứng kiến những biểu hiện vô cảm tàn khốc nhất. Thực tiễn đã minh chứng qua hàng loạt vụ việc nữ sinh bị đánh hội đồng diễn ra tại nhiều địa phương trong thời gian qua. Điều ám ảnh dư luận không chỉ là những đòn roi của kẻ bắt nạt, mà là hình ảnh hàng chục bạn học tạo thành một vòng tròn khép kín, không một ai chạy đi gọi thầy cô hay vào can ngăn. Đáng báo động hơn, sự im lặng ấy đã bị biến tướng thành một dạng "tiêu thụ cái ác": học sinh thân nhiên rút thiết bị thông minh ra quay phim, chụp ảnh để làm trò tiêu khiển hoặc đăng tải lên mạng nhằm thu hút sự

chú ý. Nỗi đau của nạn nhân bị biến thành một màn trình diễn, còn sự dửng dưng của đám đông lại trở thành mũi dao thứ hai, đẩy các em đến bước đường cùng của sự hoảng loạn và trầm cảm.

Môi trường giáo dục, nơi vốn được xem là cái nôi nuôi dưỡng nhân cách, lại đang chứng kiến những biểu hiện vô cảm tàn khốc nhất. Thực tiễn đã minh chứng qua hàng loạt vụ việc bạo lực học đường, điển hình như vụ một nữ sinh lớp 10 tại Kỳ Anh (Hà Tĩnh) bị lột đồ, đánh hội đồng giữa đường vào tháng 8/2023 (Dân Trí, 2023; VietNamNet, 2023). Điều ám ảnh dư luận không chỉ là những đòn roi của kẻ bắt nạt, mà là hình ảnh hàng chục bạn học tạo thành một vòng tròn khép kín, không một ai chạy đi gọi thầy cô hay vào can ngăn. Đáng báo động hơn, sự im lặng ấy đã bị biến tướng thành một dạng "tiêu thụ cái ác": học sinh thân nhiên rút thiết bị thông minh ra quay phim, chụp ảnh để làm trò tiêu khiển hoặc đăng tải lên mạng nhằm thu hút sự chú ý. Nỗi đau của nạn nhân bị biến thành một màn trình diễn, còn sự dửng dưng của đám đông lại trở thành mũi dao thứ hai, đẩy các em đến bước đường cùng của sự hoảng loạn và trầm cảm.

Sự tê liệt thấu cảm trên không gian mạng và truyền thông số

Sự bùng nổ của công nghệ đã sản sinh ra một thế hệ mắc chứng "vô cảm kỹ thuật số". Không gian mạng tạo ra ảo giác về sự gắn kết, nhưng thực chất lại làm xói mòn lòng trắc ẩn. Sự vô cảm ở đây thể hiện rõ nhất qua sự thương mại hóa bi kịch. Điển hình là vấn nạn đám

đồng hiểu kỳ chen lấn, cười đùa và thi nhau phát sóng trực tiếp tại các đám tang của người nổi tiếng hay hiện trường các vụ tai nạn thương tâm, chỉ để câu kéo lượt xem và tương tác ảo. Bên cạnh đó, khái niệm "xóa mù thấu cảm" càng trở nên rõ rệt khi hàng ngàn người sẵn sàng hòa theo để lại những bình luận miệt thị, châm chọc dưới bài đăng của một cá nhân đang gặp khủng hoảng. Sự thấu cảm diễn ra trong chưa đầy một giây và ngay lập tức bị thay thế bởi những nội dung giải trí khác, khiến lòng trắc ẩn trở nên nông cạn và công thức hóa.

Sự bùng nổ của công nghệ đã sản sinh ra một thế hệ mắc chứng "vô cảm kỹ thuật số". Không gian mạng tạo ra ảo giác về sự gắn kết, nhưng thực chất lại làm xói mòn lòng trắc ẩn. Sự vô cảm ở đây thể hiện rõ nhất qua sự thương mại hóa bi kịch. Điển hình là vụ nạn hàng trăm YouTuber, TikToker chen lấn, xô đẩy, thậm chí hò reo và phát sóng trực tiếp (livestream) tại tang lễ của các nghệ sĩ nổi tiếng như cố nghệ sĩ Chí Tài năm 2020 hay NSƯT Vũ Linh năm 2023 (Thanh Niên, 2020; Người Lao Động, 2023). Đám đông hiểu kỳ bất chấp nỗi đau của gia quyến, tranh giành các góc quay "độc quyền" chỉ để câu kéo lượt xem và tương tác ảo. Sự thấu cảm diễn ra trong chưa đầy một giây và ngay lập tức bị thay thế bởi những nội dung giải trí khác, khiến lòng trắc ẩn trở nên nông cạn và công thức hóa.

Lối sống khép kín và sự lạnh lùng trong đời sống thị dân

Tại các đô thị lớn, triết lý "đền nhà ai nấy rạng" đang trở thành kim chỉ nam

hành động. Cấu trúc nhà ở dạng hộp diêm và các khu chung cư khép kín đã cắt đứt hoàn toàn văn hóa tình làng nghĩa xóm. Khi bước ra không gian công cộng, sự lạnh lùng càng hiện rõ. Hình ảnh được trích xuất từ các camera an ninh đường phố từng phơi bày những thước phim xót xa: một nạn nhân va chạm giao thông nằm thoi thóp giữa đêm tối, nhưng hàng chục chiếc xe vẫn thân nhiên đánh lái vòng qua, không một ai dừng lại gọi lực lượng cứu hộ. Nỗi sợ hãi rắc rối pháp lý hay tâm lý đùn đẩy trách nhiệm đã tạo ra một bức màn vô hình, ngăn cản con người chìa tay ra cứu vớt đồng loại.

Tại các đô thị lớn, triết lý "đền nhà ai nấy rạng" đang trở thành kim chỉ nam hành động. Cấu trúc nhà ở dạng hộp diêm và các khu chung cư khép kín đã cắt đứt hoàn toàn văn hóa tình làng nghĩa xóm. Khi bước ra không gian công cộng, sự lạnh lùng càng hiện rõ. Điển hình như vụ tai nạn giao thông rạng sáng ngày 25/6/2019 tại quận Tân Phú, TP.HCM, camera an ninh ghi lại cảnh hàng chục chiếc xe máy, ô tô đi ngang qua, ngoái nhìn nhưng tuyệt nhiên lơ đi một cô gái đang nằm thoi thóp trên đường, dẫn đến việc nạn nhân tử vong do không được cấp cứu kịp thời (VNExpress, 2019; Tuổi Trẻ, 2019). Nỗi sợ hãi rắc rối pháp lý hay tâm lý đùn đẩy trách nhiệm đã tạo ra một bức màn vô hình, ngăn cản con người chìa tay ra cứu vớt đồng loại.

Sự đứt gãy kết nối ngay trong chính hạt nhân gia đình

Đáng buồn thay, sự vô cảm không chỉ tồn tại ngoài xã hội mà đã xâm nhập vào tận gốc rễ của gia đình. Bức tranh quen thuộc trong nhiều ngôi nhà hiện đại là cảnh các thành viên ngồi chung một mâm cơm nhưng không ai nói với ai lời nào, mỗi người đắm chìm vào một màn hình điện tử riêng biệt. Hệ lụy đau lòng nhất của sự xa cách này là nhiều thanh thiếu niên mắc các chứng bệnh tâm lý nặng nề ngay dưới mái nhà của mình, nhưng cha mẹ chỉ ngỡ ngàng nhận ra khi những bi kịch không thể vãn hồi đã xảy ra. "Sự cô đơn trong chính ngôi nhà của mình" là minh chứng tuyệt đối cho sự cạn kiệt cảm xúc ở mức độ vi mô.

Mối quan hệ thực dụng và lạnh nhạt trong môi trường công sở

Dưới áp lực cạnh tranh khốc liệt của nền kinh tế, môi trường lao động ngày càng vắng bóng sự tương trợ. Khi một dự án gặp rủi ro, hiện tượng phổ biến nhất là sự đùn đẩy trách nhiệm và thái độ "sống chết mặc bay". Những cá nhân chịu áp lực công việc quá tải thường bị cô lập, trong khi đồng nghiệp xung quanh chọn cách ngoảnh mặt để không bị liên lụy đến tiền lương và vị trí thăng tiến của bản thân. Sự dẫm đạp lên nhau để tồn tại chính là biểu hiện của một môi trường làm việc độc hại, nơi tình đồng nghiệp bị bào mòn bởi sự tính toán thiệt hơn.

Sự bàng quan trước an toàn cộng đồng của giới trẻ: Một biểu hiện nghiêm trọng khác của căn bệnh vô cảm là sự thờ ơ của xã hội trước những hành vi đe dọa trực tiếp đến tính mạng con người, đặc biệt là ở lứa tuổi thanh thiếu niên.

Theo báo cáo của Ủy ban An toàn Giao thông Quốc gia, học sinh THPT liên quan tới 90% số vụ tai nạn giao thông của trẻ em (VietnamPlus, 2023). Đáng chú ý, tình trạng học sinh tự ý "độ chế" xe đạp điện, xe máy điện để đạt tốc độ lên tới 100km/h đang diễn ra công khai và tràn lan tại nhiều địa phương từ TP.HCM, Lâm Đồng, Gia Lai đến Đắk Lắk (Báo Pháp Luật TP.HCM, 2023; Báo Lao Động, 2023; Báo Tuổi Trẻ, 2024). Việc các cơ sở độ xe vẫn vô tư trục lợi và sự thờ ơ của những người xung quanh khi chứng kiến các nhóm thanh thiếu niên điều khiển phương tiện nguy hiểm này cho thấy sự suy giảm nghiêm trọng ý thức trách nhiệm bảo vệ an toàn chung của cộng đồng.

3.2.2. Phân tích nguyên nhân hình thành sự vô cảm

Sự lây lan của "khối u" vô cảm từ đường phố, trường học đến mâm cơm gia đình là hệ quả cộng hưởng từ những tác động sâu sắc của cơ cấu kinh tế, khoảng trống giáo dục, sự thao túng của công nghệ và sự bất cập về mặt thể chế:

Áp lực sinh tồn khốc liệt và sự lấn át của lối sống thực dụng

Căn nguyên sâu xa nhất dẫn đến thái độ lạnh nhạt trong đời sống thị dân chính là áp lực của nền kinh tế thị trường. Mọi hành vi dần bị thương mại hóa và đặt lên bàn cân lợi ích (Trần Thị Minh Đức, 2015). Thêm vào đó, sự xuất hiện của những tệ nạn mới như nạn dâm cảnh ăn vạ, giả vờ tai nạn để tống tiền người đi đường đã dội những gáo nước lạnh vào lòng tốt của cộng đồng. Sự cảnh giác biến thành sự đa nghi, khiến

con người tự dựng lên bức tường phòng vệ ích kỷ, từ chối sự bao đồng để bảo vệ sự an toàn và tài sản của chính mình (Phạm Hồng Tung, 2010).

Sự đứt gãy kết nối gia đình và lỗ hổng trong triết lý giáo dục

Những bi kịch học đường hay sự xa cách trong gia đình bắt nguồn từ khoảng trống lớn trong giáo dục:

Về phía gia đình: Việc lạm dụng các thiết bị điện tử như một "người giữ trẻ" vô hình trung đã cắt đứt sợi dây liên kết tình cảm giữa cha mẹ và con cái. Sự bù đắp thuần túy bằng vật chất không thể lấp đầy sự thiếu vắng những cuộc trò chuyện sâu sắc.

Về phía nhà trường: Áp lực thành tích đã làm lệch cán cân giáo dục. Nhà trường dồn toàn lực vào việc nhồi nhét kiến thức hàn lâm, nhưng lại bỏ ngỏ việc bồi dưỡng trí tuệ cảm xúc. Sự thiếu hụt các bài học về kỹ năng giải quyết xung đột khiến học sinh hoàn toàn thụ động và chỉ biết đứng xem khi đối diện với cái ác.

Sự thao túng tư tưởng và bão hòa cảm xúc từ không gian mạng

Các thuật toán phân phối nội dung tự động trên mạng lưới toàn cầu liên tục nhồi nhét vào tâm trí người dùng những video bạo lực, những tin tức tiêu cực nhằm giữ chân người xem (Pariser, 2011). Hệ thần kinh của con người rơi vào trạng thái bão hòa. Khi hàng ngày phải lướt qua hàng chục video tai nạn hay đánh nhau, lòng trắc ẩn bị chai sạn, biến đau thương thành một dạng thông tin giải trí thoảng qua. Khi mọi hành động đạo đức bị đem ra đong đếm bằng

số lượng lượt yêu thích ảo, con người chỉ làm việc tốt khi nó mang lại sự nổi tiếng cho bản thân (Nguyễn Thị Hậu, 2018).

Khủng hoảng niềm tin và sự bất cập của hành lang pháp lý

Sự bàng quan trước cái ác còn xuất phát từ những rủi ro thực tế mà người làm việc tốt phải đối mặt. Đã có không ít trường hợp người dân dừng xe chở nạn nhân đi cấp cứu nhưng lại bị người nhà nạn nhân hiểu lầm và hành hung, hoặc bị lôi kéo vào những rắc rối điều tra, giữ giấy tờ xe kéo dài. Mặc dù hành lang pháp lý đã có quy định xử phạt hành vi không cứu người (Điều 132 Bộ luật Hình sự), nhưng lại thiếu vắng một cơ chế hữu hiệu, một "tấm khiên" vững chắc để bảo vệ và vinh danh những người có thiện ý (Trần Văn Biên, 2020). Khi việc làm ơn dễ dẫn đến mắc oán, sự vô cảm trở thành một lớp áo giáp tự vệ bất đắc dĩ giữa chốn đông người.

4. Một số giải pháp khắc phục sự thờ ơ, vô cảm

4.1. Đổi mới giáo dục đạo đức và cảm xúc

Gia đình và nhà trường cần phối hợp chặt chẽ trong việc giáo dục học sinh về lòng nhân ái, sự sẻ chia và trách nhiệm với cộng đồng. Ngoài việc học kiến thức, học sinh cũng cần được tham gia các hoạt động thực tế như tình nguyện, giúp đỡ người khó khăn hoặc các chương trình kỹ năng sống.

Thông qua những hoạt động đó, học sinh sẽ học được cách quan tâm, lắng nghe và biết đồng cảm với người khác nhiều hơn.

4.2. Hoàn thiện hệ thống pháp luật

Nhà nước cần có những quy định rõ ràng hơn nhằm bảo vệ những người dũng cảm giúp đỡ người gặp nạn. Đồng thời, cần xử lý nghiêm những hành vi vô trách nhiệm hoặc lợi dụng lòng tốt của người khác để trục lợi.

Khi người dân cảm thấy được pháp luật bảo vệ, họ sẽ tự tin hơn trong việc hỗ trợ người khác khi cần thiết.

4.3. Phát huy vai trò của truyền thông và mạng xã hội

Các cơ quan truyền thông cần lan tỏa nhiều hơn những câu chuyện tích cực, gương người tốt việc tốt và các hành động đẹp trong xã hội. Điều này sẽ góp phần tạo ra những ảnh hưởng tích cực, giúp mọi người nâng cao ý thức trách nhiệm với cộng đồng.

Ngoài ra, người dùng mạng xã hội cũng cần có ý thức hơn trong lời nói và hành động của mình để xây dựng môi trường mạng văn minh và lành mạnh hơn.

4.4. Xây dựng văn hóa cộng đồng nhân văn

Cần khuyến khích mọi người tham gia các hoạt động tình nguyện, hoạt động xã hội và các chương trình kết nối cộng đồng. Khi có nhiều cơ hội giao tiếp và chia sẻ với nhau, con người sẽ dễ thấu hiểu và quan tâm đến nhau hơn.

Việc xây dựng môi trường sống đoàn kết, nhân văn sẽ góp phần hạn chế tình trạng vô cảm và giúp xã hội phát triển tích cực hơn.

5. Kết luận

Sự thờ ơ và vô cảm trong bối cảnh đương đại không đơn thuần là sự sa sút đạo đức của một vài cá nhân, mà đã thực sự trở thành một "căn bệnh" mang tính hệ thống, âm thầm bào mòn nền tảng văn hóa và sự gắn kết của cộng đồng. Nhìn từ góc độ lý luận, sự đứt gãy của các chuẩn mực truyền thống dưới áp lực của nền kinh tế thị trường, kết hợp cùng hội chứng xói mòn lòng trắc ẩn trong không gian mạng, đã đẩy con người vào trạng thái mất phương hướng. Khi cái tôi vị kỷ lấn át tinh thần vị tha, sự bàng quan và việc lảng tránh trách nhiệm dần trở thành một cơ chế phòng vệ tự nhiên của con người hiện đại.

Hệ quả tất yếu của quá trình tha hóa này là một bức tranh thực tiễn đầy nhức nhối. Chúng ta không khỏi xót xa trước sự im lặng đáng sợ của đám đông khi chứng kiến nạn bạo lực học đường, sự dửng dưng trước những sinh mệnh gặp nạn trên đường phố, hay những phán xét tàn nhẫn đằng sau lớp mặt nạ ẩn danh trên không gian mạng. Căn nguyên sâu xa của thực trạng này bắt nguồn từ sự trôi dạt mạnh mẽ của lối sống thực dụng, những lỗ hổng trong giáo dục gia đình và nhà trường, sự thao túng tư tưởng tinh vi của các thuật toán truyền thông, và cả sự thiếu vắng một hành lang pháp lý đủ mạnh để bảo vệ những người dám đứng lên làm việc nghĩa.

Để khôi phục lại hệ giá trị nhân văn và chữa lành "khối u" vô cảm, sự nỗ lực đơn lẻ là không đủ. Xã hội cần một chiến lược can thiệp đồng bộ, bắt đầu từ việc lấy giáo dục cảm xúc làm gốc rễ

nhằm định hình lại nhân cách cho thế hệ trẻ. Bên cạnh đó, hệ thống pháp luật phải vươn lên làm lá chắn vững chắc, không chỉ để nghiêm trị thái độ bàng quan gây hậu quả nghiêm trọng, mà còn để tôn vinh và bảo vệ những người hành động vì lẽ phải. Đồng thời, truyền thông đại chúng phải thực hiện đúng sứ mệnh gieo mầm cái thiện, kéo con người thoát khỏi những giá trị ảo để trở về với những tương tác chân thực trong đời sống.

Tựu trung lại, lòng trắc ẩn và sự thấu cảm chính là ranh giới cuối cùng để

phân định tính bản thiện của con người trong một thế giới ngày càng bị chi phối bởi máy móc và lợi ích vật chất. Đấu tranh chống lại sự thờ ơ không phải là trách nhiệm của riêng một cá nhân hay tổ chức nào, mà là cuộc chiến tự thân của mỗi chúng ta để giành lại hơi ấm của tình đồng loại. Chỉ khi mỗi người dừng cảm bước ra khỏi vỏ bọc an toàn, kiên quyết từ chối sự im lặng và sẵn sàng trao đi sự quan tâm, chúng ta mới có thể kiến tạo nên một xã hội thực sự văn minh, nhân ái và phát triển bền vững.

Tài liệu tham khảo

- Báo Dân Trí (2023). *Phần nộ clip nữ sinh lớp 10 bị đánh hội đồng, lột đồ giữa đường*. Truy cập tại: <https://dantri.com.vn/giao-duc/phan-no-clip-nu-sinh-lop-10-bi-danh-hoi-dong-lot-do-giua-duong-20230829143419082.htm>
- Báo Gia Lai (2023). *Xe điện độ chế: Mối nguy trên đường đến trường*. Truy cập tại: <https://baogialai.com.vn/xe-dien-do-che-moi-nguy-tren-duong-den-truong-post586973.html>
- Báo Lao Động (2023). *Liên tiếp phát hiện học sinh ở Lâm Đồng độ chế xe đạp điện*. Truy cập tại: <https://laodong.vn/phap-luat/lien-tiep-phat-hien-hoc-sinh-o-lam-dong-do-che-xe-dap-dien-1712697.ldo>
- Báo Người Lao Động (2014). *Người tham gia giao thông thờ ơ với người bị tai nạn*. Truy cập tại: <https://nld.com.vn/thoi-su-trong-nuoc/nguoi-tham-gia-giao-thong-tho-o-voi-nguoi-bi-tai-nan-20140914092002391.htm>
- Báo Người Lao Động (2023). *Hỗn loạn, phản cảm YouTuber, TikToker tại đám tang NSUT Vũ Linh*. Truy cập tại: <https://nld.com.vn/van-nghe/hon-loan-phan-cam-youtuber-tiktoker-tai-dam-tang-nsut-vu-linh-20230306121927756.htm>
- Báo Pháp Luật TP.HCM (PLO) (2023). *Cảnh báo nguy cơ tai nạn từ xe đạp điện bị độ chế*. Truy cập tại: <https://plo.vn/canh-bao-nguy-co-tai-nan-tu-xe-dap-dien-bi-do-che-post901855.html>
- Báo Thanh Niên (2020). *Đám tang nghệ sĩ Chí Tài và sự vô cảm của những 'bóng ma' livestream*. Truy cập tại: <https://thanhnien.vn/dam-tang-nghe-si-chi-tai-va-su-vo-cam-cua-nhung-bong-ma-livestream-1851021469.htm>
- Báo Tuổi Trẻ (2019). *Vụ cô gái tử vong sau tai nạn: Xót xa sự vô cảm*. Truy cập tại: <https://tuoitre.vn/vu-co-gai-tu-vong-sau-tai-nan-xot-xa-su-vo-cam-20190627083049514.htm>
- Báo Tuổi Trẻ (2024). *Xe điện cũ mua 500 ngàn đồng được thiếu niên độ chế lại chạy 100km/h*. Truy cập tại: <https://tuoitre.vn/xe-dien-cu-mua-500-ngan-dong-duoc-thieu-nien-do-che-lai-chay-100km-h-20260610162749865.htm>
- Báo VNExpress (2019). *Hàng loạt người làm ngư cơ gái bị tai nạn chết trên phố*. Truy cập tại: <https://vnexpress.net/hang-loat-nguoi-lam-ngo-co-gai-bi-tai-nan-chet-tren-pho-3943962.html>
- Darley, J., & Latané, B. (1968) Bystander intervention in emergencies: Diffusion of responsibility. *Journal of Personality and Social Psychology*, 8(4), 377–383.
- Durkheim, É. (1951) *Suicide: A Study in Sociology*. New York, NY: Free Press.
- Mead, G. H. (1934) *Mind, Self and Society*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Nguyễn Nam (2021) Bạo lực học đường và hiệu ứng người ngoài cuộc trong giới trẻ hiện nay. *Tạp chí Giáo dục*, 12(3), 45–50.
- Nguyễn Thị Hậu (2018) Tác động của mạng xã hội đến lối sống của thanh niên Việt Nam. *Tạp chí Khoa học Xã hội*, 7(2), 61–68.
- Pariser, E. (2011) *The Filter Bubble: What the Internet Is Hiding from You*. New York, NY: Penguin Press.
- Phạm Hồng Tung (2010) *Giá trị đạo đức và lối sống trong xã hội hiện đại*. Hà Nội: NXB Chính trị Quốc gia.

- Tạp chí Người Đồ Thị (2019). *Thà bị nói vô cảm còn hơn giúp người mà mang họa vào thân*. Truy cập tại: <https://nguoidothi.net.vn/tha-bi-noi-vo-cam-con-hon-giup-nguoi-ma-mang-hoa-vao-than-19353.html>
- Trần Thị Minh Đức (2015) Lối sống thực dụng trong giới trẻ hiện nay. *Tạp chí Tâm lý học*, (193), 15–22.
- Trần Văn Biên (2020) Quy định pháp luật về trách nhiệm cứu giúp người gặp nạn ở Việt Nam. *Tạp chí Luật học*, (241), 33–39.
- Turkle, S. (2011) *Alone Together: Why We Expect More from Technology and Less from Each Other*. New York, NY: Basic Books.
- VietNamNet (2023). *Nữ sinh lớp 10 bị lột đồ, đánh hội đồng: Sự vô cảm đáng sợ của đám đông*. Truy cập tại: <https://vietnamnet.vn/nu-sinh-lop-10-bi-lot-do-danh-hoi-dong-su-vo-cam-dang-so-cua-dam-dong-2183350.html>
- VietnamPlus (2023). *Học sinh THPT liên quan tới 90% số vụ tai nạn giao thông của trẻ em*. Truy cập tại: <https://www.vietnamplus.vn/hoc-sinh-thpt-lien-quan-toi-90-so-vu-tai-nan-giao-thong-cua-tre-em-post457937.vnp>
- Vũ Phương (2023) Tác động của trí tuệ nhân tạo đến lối sống và giá trị xã hội của giới trẻ. *Tạp chí Thông tin và Truyền thông*, (9), 52–58

Thông tin bài

Ngày nhận bài: 11/06/2026

Ngày hoàn thành: 22/6/2026

Ngày đăng bài: 27/6/2026

Tác giả liên hệ: Đỗ Thị Ngọc Bích Tuyên Em

Email: dtntem@bdu.edu.vn

